

POSTANOWIENIE

Dnia 22 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego w T.

przy uczestnictwie M. K.

o wpis,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 22 stycznia 2015 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w W.

z dnia 9 lipca 2013 r.

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Skarb Państwa - Naczelnik Pierwszego Urzędu Skarbowego w T. domagał się wpisu w dziale IV księgi wieczystej, urządzonej dla nieruchomości stanowiącej odrębną nieruchomość w W. przy ulicy B. 20 lok. 8, stanowiącej własność M. K., hipoteki przymusowej do kwoty 76.634,26 zł na rzecz Skarbu Państwa - Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego w T. w celu zabezpieczenia roszczeń wykazanych na podstawie dołączonych do wniosku odpisów tytułów wykonawczych. Referendarz sądowy Sądu Rejonowego w W. postanowieniem z dnia 27 grudnia 2012 r. oddalił wniosek. Wnioskodawca wniósł skargę na to rozstrzygnięcie.

Sąd Rejonowy w W. postanowieniem z dnia 13 marca 2013 r. oddalił wniosek. Podkreślił - powołując się na art. 109 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm.; dalej: "u.k.w.h.") oraz na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2005 r., III CZP 101/05 (OSNC 2006, nr 11, poz. 180) i wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 11 stycznia 2007 r., II OSK 146/06 (niepubl.) - że podstawą wpisu w księdze wieczystej hipoteki przymusowej może być tylko oryginał tytułu wykonawczego.

Wnioskodawca wniósł apelację od postanowienia Sądu Rejonowego.

Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 9 lipca 2013 r. oddalił apelację. Podkreślił, że istota rozstrzygnięcia niniejszej sprawy sprowadza się do udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy odpis tytułu wykonawczego mógł stanowić podstawę dokonania wpisu w księdze wieczystej, czy też taką podstawą mógł być jedynie oryginał tytułu wykonawczego. Uznał - odwołując się do art. 109 ust. 1 u.k.w.h. i art. 793 k.p.c. oraz przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (jedn. tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 1619; dalej: "u.p.e.a") - że art. 31 § 1 ostatnio wymienionej ustawy dotyczy jedynie zlecenia czynności egzekucyjnych organowi rekwizycyjnemu. Przepisu tego nie można interpretować w sposób rozszerzający i twierdzić, że przewidziany w nim odpis mógłby stanowić również podstawę wpisu hipoteki przymusowej.

Skarb Państwa, reprezentowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, wniósł skargę kasacyjną, w której zaskarżył postanowienie Sądu

Okręgowego w całości, zarzucając naruszenie przepisów postępowania, mianowicie art. 626² § 3 w związku z art. 250 § 1 zdanie pierwsze w związku z art. 244 § 1 w związku z art. 13 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 35 § 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jedn. tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 749 ze zm.) w związku z art. 31 ust. 1 u.k.w.h. przez przyjęcie, że poświadczony za zgodność z oryginałem zgodnie z art. 250 § 1 k.p.c. zdanie pierwsze i spełniający wymagania określone w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji urzędowy odpis znajdującego się w aktach organu tytułu wykonawczego nie może stanowić podstawy wpisu w księdze wieczystej hipoteki przymusowej, co doprowadziło do oddalenia apelacji wnioskodawcy od postanowienia oddalającego wniosek o wpis hipoteki.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2005 r., III CZP 101/05 - na którą powołały się Sady orzekające w niniejszej sprawie - podstawą wpisu w księdze wieczystej hipoteki przymusowej może być tylko oryginał tytułu wykonawczego. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy powołał się na art. 109 ust. 1 u.k.w.h., zgodnie z którym wierzyciel, którego wierzytelność jest stwierdzona tytułem wykonawczym, określonym w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym, może na podstawie tego tytułu uzyskać hipotekę na wszystkich nieruchomościach dłużnika. Przepis ten odsyła więc do definicji tytułu zawartej w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym. W kodeksie postępowania cywilnego jest to przede wszystkim art. 776, który stanowi, że tytułem wykonawczym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności. Tytułem wykonawczym w rozumieniu przepisów kodeksu postępowania cywilnego jest tylko jego oryginał. Stanowisko takie jest powszechnie przyjmowane w doktrynie i orzecznictwie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 1996 r., III CZP 61/96, OSNC 1996, nr 10, poz. 132). Dołączenie do wniosku o wszczęcie egzekucji odpisu (wypisu, wyciągu, kopii, kserokopii, reprodukcji itp.) tytułu wykonawczego nie spełnia zatem wymagań stawianych w art. 797 k.p.c., a egzekucja wszczęta na podstawie wniosku, do którego nie dołączono tytułu wykonawczego lub dołączono tylko jego odwzorowanie, jest egzekucją bezpodstawną i podlega umorzeniu. Dalej Sąd Najwyższy odniósł się do art. 31 u.k.w.h. Podkreślił,

że przepis ten, stanowiąc, iż wpis może być dokonany na podstawie dokumentu z podpisem notarialnie poświadczonym, jeżeli przepisy szczególne nie przewidują innej formy dokumentu, zawiera minimum wymagań formalnych obowiązujących w postępowaniu wieczystoksięgowym, a wiążących się z celami, jakim służą księgi wieczyste (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 października 1984 r., III CZP 62/84, OSNCP 1985, nr 7, poz. 88). Przepis ten nie jest natomiast miarodajny dla oceny kwestii, w jakiej postaci do wniosku dołączony ma być dokument, który ma stanowić podstawę wpisu, problemu tego bowiem w ogóle nie reguluje. W sytuacji, jakiej dotyczy omawiane zagadnienie prawne, tj. wpisu hipoteki przymusowej, takim szczególnym unormowaniem formy, o którym mowa w art. 31 u.k.w.h., jest właśnie art. 109 ust. 1 u.k.w.h., wymagający dołączenia do wniosku o wpis hipoteki przymusowej tytułu wykonawczego w rozumieniu przepisów o postępowaniu egzekucyjnym. Tytułem, jak już wyżej wskazano, jest tylko oryginał, a nie jego jakiegokolwiek, także notarialnie poświadczony odwzorowanie.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 24 października 2013 r., IV CSK 21/13 (niepubl.) - wydanym w sprawie, w której okoliczności faktycznie były zasadniczo podobne do tych, które wystąpiły w niniejszej sprawie - wskazał, że istota zagadnienia prawnego występującego w tej sprawie sprowadza się do odpowiedzi na pytanie, czy podstawą wpisu hipoteki przymusowej do księgi wieczystej może być jedynie oryginał tytułu wykonawczego wystawionego w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym, czy również odpis takiego tytułu, sporządzony na podstawie przepisów ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, urzędowo poświadczony przez administracyjny organ egzekucyjny. Wątpliwość, czy odpis tytułu wykonawczego wystawionego w egzekucyjnym postępowaniu sądowym może stanowić podstawę wpisu hipoteki przymusowej do księgi wieczystej, została rozstrzygnięta negatywnie w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2005 r., III CZP 101/05.

Sąd Najwyższy podkreślił w omawianym postanowieniu, że w myśl art. 26 § 1 i 3 u.p.e.a. w egzekucyjnym postępowaniu administracyjnym tytuł wykonawczy jest dokumentem sporządzonym przez wierzyciela i musi spełniać wymagania określone w art. 27 u.p.e.a. i w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia

22 listopada 2001 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (jedn. tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 229, poz. 1954 ze zm.). Organ egzekucyjny, stosownie do art. 27 § 1 pkt 10 u.p.e.a., opatruje tytuł egzekucyjny przygotowany przez wierzyciela klauzulą o skierowaniu do egzekucji administracyjnej. W orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego przyjmuje się, że tytułem wykonawczym jest tylko oryginał i tylko on może stanowić podstawę egzekucji administracyjnej (wyrok z dnia 11 stycznia 2007 r., I OSK 146/06, niepubl.). Ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji nie zawiera odpowiednika art. 793 k.p.c. i nie przewiduje możliwości wystawiania dalszych tytułów wykonawczych, dopuszcza natomiast posługiwanie się odpisem tytułu wykonawczego przy dokonywaniu ustawowo określonych czynności procesowych (art. 26 § 5 i 6, art. 31 § 1, art. 32, 72 § 4 pkt 1). Zgodnie z art. 34 § 1 Ordynacji podatkowej, Skarbowi Państwa i jednostce samorządu terytorialnego przysługuje hipoteka na wszystkich nieruchomościach podatnika, płatnika, inkasenta, następcy prawnego lub osób trzecich z tytułu zobowiązań podatkowych powstałych w sposób przewidziany w art. 21 § 1 pkt 2, a także z tytułu zaległości podatkowych w podatkach stanowiących ich dochód oraz odsetek za zwłokę od tych zaległości, zwana "hipoteką przymusową". Hipoteka ta powstaje przez dokonanie wpisu do księgi wieczystej na podstawie tytułu wykonawczego (art. 35 § 1 i 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej), przy czym nie ulega wątpliwości, że chodzi o tytuł wykonawczy w rozumieniu przepisów ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Dalej Sąd Najwyższy wyjaśnił, że postępowanie o wpis hipoteki przymusowej regulują art. 626¹ i nast. k.p.c. Zgodnie z art. 626² § 3 k.p.c., do wniosku o dokonanie wpisu w księdze wieczystej należy dołączyć dokumenty stanowiące podstawę wpisu. Artykuł 109 ust. 1 u.k.w.h. wymaga dołączenia tytułu wykonawczego w rozumieniu przepisów o postępowaniu egzekucyjnym, zaś art. 35 § 1 i 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej nie normuje formy administracyjnego tytułu wykonawczego stanowiącego podstawę wpisu hipoteki przymusowej do księgi wieczystej. W uzasadnieniach postanowień z dnia 16 maja 2011 r., IV CSK 637/12 i z dnia 5 lipca 2013 r., IV CSK 742/12 (niepubl.) Sąd Najwyższy przyjął, że w takiej sytuacji odpowiedzi na pytanie, czy odpis administracyjnego tytułu wykonawczego może stanowić podstawę wpisu hipoteki przymusowej do księgi wieczystej, należy

poszukiwać w treści art. 31 u.k.w.h., który określa minimum wymagań formalnych w zakresie formy dokumentów dołączonych do wniosku o wpis. Zezwala on na dokonanie wpisu na podstawie dokumentu z podpisem notarialnie poświadczonym, jeżeli przepisy szczególne nie przewidują innej formy. Zasada ta nie odnosi się jednak - poza orzeczeniami sądowymi stanowiącymi podstawę wpisu - do dokumentów urzędowych w rozumieniu art. 244 k.p.c. Wskazał także na utrwalone stanowisko orzecznictwa akceptujące, w odniesieniu do dokumentów będących podstawą wpisu, stosowanie art. 244 § 1 k.p.c. i art. 250 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 października 1984 r., III CZP 62/84, OSNC 1985, nr 7, poz. 88, postanowienia z dnia 24 czerwca 1997 r., II CKN 216/97, OSNC 1998, Nr 1, poz. 7, z dnia 9 marca 2004 r., V CK 448/03, z dnia 12 stycznia 2012 r., IV CSK 251/11 - niepubl.). Artykuł 250 § 1 k.p.c. wprowadza wyjątek od zasady, że przeprowadzenie w postępowaniu cywilnym dowodu z dokumentu dotyczy dokumentu oryginalnego i zezwala na przedstawienie w postępowaniu urzędowo poświadczonego odpisu dokumentu, jeżeli znajduje się on w aktach organu, o którym mowa w art. 244 § 1 k.p.c.

W konsekwencji Sąd Najwyższy uznał w omawianym postanowieniu, że urzędowo poświadczony odpis administracyjnego tytułu wykonawczego wystawionego może stanowić podstawę wpisu hipoteki przymusowej w księdze wieczystej. W wypadku dołączenia do wniosku o wpis odpisu takiego tytułu rzeczą sądu wieczystoksięgowego jest ocena, czy stanowi on odpis urzędowy tytułu sporządzonego w oparciu o przepisy ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji poświadczony przez administracyjny organ egzekucyjny.

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podziela stanowisko zajęte w przytoczonych wyżej postanowieniach. Wynika z niego, że sądy w orzekające w niniejszej sprawie nietrafnie powołały się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2005 r., III CZP 101/05, która odnosi się do kwestii niedopuszczalności dokonania wpisu w księdze wieczystej hipoteki przymusowej na podstawie odpisu tytułu wykonawczego wystawionego w egzekucyjnym postępowaniu sądowym, a nie - jak w niniejszej sprawie - w egzekucyjnym postępowaniu administracyjnym.

Podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty dotyczące naruszenia przepisów postępowania są zatem zasadne.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.